

KOLMAINUPÜHA AD 2020

Ii 37:21–24 (Ef 4:1–6; Jh 15:1–10)

21 Kui nüüd ei nähta valgust, mis hiilgab pilvedes, siis puhub tuul ja toob selguse.

22 Põhja poolt tuleb kuldne hiilgus – Jumala ümber on hirmuäratav aupaiste.

23 Kõigevägevam – Temani me ei jõua, Tema on suur jõult ja rikas õiglusest, Tema ei riku õigust.

24 Seepärast peavad inimesed Teda kartma, Tema ei vaata kedagi, kes on enese meelest tark.

Sissejuhatus

Iiobi raamat on komponeeritud raamjutustusena, milles esimesed kaks peatükki hõlmava proosavormis sissejuhatus ja viimase peatüki lõpuosas paikneva epiloogi vahele on paigutatud umbes neljakümne peatüki pikkune poeetiline peaosa. Raamat algab peategelase Iiobi tutvustamise ning teda ja tema peret tabanud vähemalt näiliselt mõttetute kannatuste kirjeldamisega, millele lisandub Iiobi kolme sõbra saabumise lugu, kes tulevad teda trööstima, aga ka noomima ja õpetama.

Neile kolmele – Eliifasele, Bildadile ja Soofarile – lisandub raamatu 32. peatükis sinnamaani nimetamata õpetlane Eliihu, kes nii Iiobis endas kui tema kolmes sõbras pettununa annab omalt poolt vastuse Iiobi kaebustele ning selgitab või õigemini üritab põhjendada Jumala mõistetamatut toimimist.

Iiobi raamatu ülesehitus on üsna korrapärane: Iiobi sõbrad peavad vaheldumisi igaüks kolm kõnet, millele Iiob igan korral vastab. Pärast kõiki neid kõnesid – ja neile järgnenud Eliihu oma – võtab sõna Jumal ise, kutsudes Iiobis esile alandliku kahetsuse ning õnnistades teda viimaks nii tema kannatuste kui neile eelnenud õnnepõlvega võrreldes üliküllusliku rikkusega.

Kuigi Iiob on täiesti mõistetavatel põhjustel kõigi inimlike kannatuste võrdkuju, ei ole Iiobi raamatu peateemaks siiski mitte inimlikud kannatused ega nende põhjendatus või põhjendamatus. Sellest tulenevalt ei saa peateemaks olla ka teodiike ehk jumaliku õigluse küsimus – kuigi Iiobi raamatus leidub küllaldaselt materjali nii inimkannatuste kui ka teodiike üle arutlemiseks.

Iiobi raamatu keskseks sõnumiks on pigem tunnistus Jumalast, kes on – varjatult, aga siiski äratuntavalt – kõige oleva ja toimuva taga; kes on alati suurem ka kõige täiuslikumast võimalikust jumalamõistmisest, mis inimesel võib olla – ning keda võib ja tuleb alati, ka suurimais katsumustes ja valusaimais kannatustes usaldada.

Õigupoolest on Iobi raamatu peaküsimus sõnastatud päris raamatu alguses: «Siis Issand ütles saatanale: «Kas oled pannud tähele mu sulast Iobit? Sest tema sarnast maa peal ei ole: vaga ja õiglane mees, kardab Jumalat ja hoidub kurjast.» Saatan vastas Issandale ning ütles: «Kas Iob asjata Jumalat kardab? Eks Sa ole teinud igast küljest aia ümber temale ja ta kojale ning kõigele, mis tal on? Sa oled õnnistanud tema kätetööd ja ta kari on siginenud maal. Aga pista ometi käsi tema külge ja puuduta kõike, mis tal on! Kas ta siis õnnistab Su palet?» (Ii 1:8–11)

Niisiis, lähtudes ilmselt pattulangusest peale inimest saatnud n-ö ebaõiglase kannatuse ja ülekohtuse õnne kogemusest¹ ning sellest võrsuvast nii sisemisest kui sageli ka valjuhäälselt välisest karjest kui mitte lõpliku vastuse, siis vähemalt mingisugusegi selgituse järele, konfronteerib Iobi raamat lugejat ümbersõnastatud küsimusega: milline on sinu vastus sulle elus osaks saavale? Kas trots ja omaenda õigusele apelleerimine või usaldav alandumine Looja käe ja tahte alla, teades, et see, mida Tema laseb meile osaks saada, on parim ka siis, kui me seda ei mõista ja meil näib olevat peaaegu võimatu sellega leppida?

Seda, kes on Iobi raamatu autor, ei ole teada. Juudi traditsioonis on selleks vahel peetud Moosest, kuid enamus uurijaid on seisukohal, et raamat on praegusel kujul valminud ajavahemikus kuuendast kuni neljanda sajandini eKr, võib-olla Paabeli vangipõlve või sellele vahetult järgnenud ajal (olles sellisena vähemalt kaudselt samastatav ka Iisraeli rahvast tema pattude tõttu tabanud kannatustega). Heebrea traditsioonis liigitatakse Iobi raamat Kirjutiste – **כתובים** – alla ning paigutatakse Psalmide ja Õpetussõnade järele, kristlikus traditsioonis on Iob esimene tarkusekirjanduse hulka kuuluvatest raamatutest. Peategelase nimi **אִיּוֹב** tuleneb tõenäoliselt verbist **אָיַב** – «vihatud olema», «vaenlane olema» – ning seda on tõlgitud kui «vihatu» või ka «tagakiusatu». Vanas Testamendis nimetatakse Iobit veel Heseieli raamatus ühes reas kahe teise Õige, Noa ja Taanieliga (Hs 14:14.20).

Keelelisi märkuseid

Ei nähta – **אָרָא** – sõna **אָרָא** tähendab «nägema», «jälgima», «ära tundma», «mõistma», «tundma õppima».

Valgust, mis hiilgab pilvedes – **אֹרֶךְ בְּהִירֵי הַשָּׁמַיִם** – võib tõlkida ka «eredat valgust, mis on pilvedes» või ka «eredat[ki] valgust, mis on pilvevarjus».²

¹ Vrd nt Ps 17:13j: Päästa mu hing õela käest oma mõõgaga, meeste käest oma käega, oh Issand, meeste käest, kes on maailmast, kelle osa on siin elus, kelle kõhu sa täidad oma varaga, kelle pojad saavad rohkesti ja kes panevad ülejäägi hoiule oma lastele!

² Sõna **שָׁמַיִם** – «pilv», «tolm» – tuleneb verbist **שָׁמַם** – «peeneks hõõruma», «pihustama», niisiis võiksime – viimasena toodud tõlkevariandi puhul – mõelda ka tolmutpilvest varjutatud päikesele.

Siis puhub tuul – וְרוּחַ עָבַר – sõna עָבַר tähendab «mööda minema», «üle minema», niisiis õigupoolest «ja tuul läheb mööda» või «ja tuul läheb [sellest] üle».³ Sõna רוּחַ tähendab nii «tuul» kui ka «vaim», tähistades viimasel puhul ka Jumala elustavat, valgustavat, julgustavat, võidvat ja pühitsevat ligiolu (Püha Vaimu kui pühima Kolmainsuse kolmandat isikut), samuti [jumalikku] hingeõhku, eluhingust ja -jõudu, väge, tahet, mõistust ja tarkust.

Ja toob selguse – וַיְהַרְרֵם – sõna הָרַר tähendab «puhastama», «selitama», ka «puhas olema».⁴

Põhja poolt – מִצָּפוֹן – sõna צָפוֹן – «põhi», «põhjakaar» – tuleneb verbist צָפַן – «varjama», «varjatud olema» –, kandes seega ka tundmatu, tumeda, pimedata tähendusvarjundit.

Tuleb – וַיָּבֵא – sõna בָּא tähendab «tulema», «saabuma».

Kuldne hiilgus – זָהָב – sõna זָהָב tähendab «kuld», ülekantud tähenduses ka «kullahiilgus» või «kuldne [taeva-]sära».

Jumala ümber – עַל־אֲלוֹהַּ – «Jumala kohal».

Hirmuäratav – נֹרָא – sõna יָרַא tähendab «kartma», «austama», «kardetav [olema]», «aukartustäratav [olema]».

Aupaiste – הִוֵּהוּ – sõna הִוֵּהוּ tähendab «hiilgus», «sära», «suursugusus».

Kõigevägevam – שֵׁדִי – sõna שֵׁדִי – «kõigeväeline», «kõigevägevam», «kõikvõimas» – tuleneb verbist שָׁדַד – «hävitama», «purustama».

Temani me ei jõua – לֹא־מִצְאָנָהוּ – sõna מָצָא tähendab «leidma», «saavutama», «kätte saama», ka «ära tundma», «tabama», «taipama».

Tema on suur jõult – שֵׁגִיא־כֹּחַ – sõna שֵׁגִיא – «suur» – tuleneb verbist שָׁשַׁץ – «kasvama», «rohkenema», «rohkendama», ka «ülistama». Sõna כֹּחַ tähendab «jõud», «vägi».

Ja rikas õiglusest, Tema ei riku õigust – וּמִשְׁפָּט וְרִב־צְדָקָה לֹא יֵעָנֶה – õigupoolest tuleks tõlkida: «[Tema on suur jõult] ja kohtumõistmiselt ja rikas õiglusest, Ta ei ahista [kedagi]». Sõna מִשְׁפָּט tuleneb verbist שָׁפַט – «kohut/õigust mõistma», «valitsema», «juhtima», «karistama» – ning tähistab eeskätt kohtumõistmist ja -otsust, laiemalt

³ 1739. aasta piiblitõlkes: «...kui tuul saab läbbikäinud». Sarnast väljendit – וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ עַל־הָאָרֶץ – otsetõlkes «...ja Jumal laskis tuulel üle maa käia» – kasutatakse ka veeuputuse loos 1Ms 8:1.

⁴ 1739. aasta piiblitõlkes: «...ja neid selletand», 1939. aasta Suures Piiblis: «...ja puhastab nad».

igasugust seadust, korraldusi ja seadmisi. Sõna קִדְקִדָּה – «õigus», «õiglus» – tuleneb verbist קִדַּד – «õige olema», «sirge olema» – ning tähistab nii seadustega kui ka õiglustundega kooskõlas olevat toimimist ja eluviisi, samuti sirgjoonelisust, ausust ja kõlbelist kõverusetust. Sõna עָנָה tähendab «vaevama», «ahistama», «kuritarvitama».

Seepärast peavad inimesed Teda kartma – לִכְוֹן יְרֵאוּהוּ אֲנָשִׁים – siin kordub sõna יָרָא – «kartma», «austama», «aukardust osutama».

Tema ei vaata – לֹא יִרְאֶה – siin kordub sõna רָאָה – «nägema», «vaatama», «jälgima», ka «[lugupidavalt või põlastavalt kellegi peale] vaatama».

Kedagi, kes on enese meelest tark – כָּל־חָכְמֵי־לֵב – õigupoolest «kõiki südames tarku». Sõna חָכַם tähendab «tark», «osav», «vilunud», «leidlik», ka «kaval». Sõna לֵב tähistab lisaks südamele ka üleüldiselt inimese sisemust, sisemaailma, seda, kes ta iseendas (ja enesest teadlikuks saanuna) on, aga samuti tahtevalmidust, [tegutsemis-]julgust ja enesekindlust.⁵

Sisuline analüüs

Iiobi 37:21–24 on lõik kuus peatükki hõlmava buuslase⁶ Eliihu⁷, Baarakeli⁸ poja (Ii 32:2) kõnest, milles ta sõitleb esmalt Iiobi kolme sõpra, et need ei suutnud Iiobit paika panna, ning seejärel noomib Iiobit ennast, kuna «too pidas ennast Jumalast õigemaks» (Ii 32:2).

Kõigepealt puudutab Eliihu nii Iiobi kui paljude teiste inimeste etteheidet Jumalale, et Ta ei kuule ega vasta: «Mispärast sa riidled Temaga, kui Ta ei vasta inimesele iga sõna peale? Sest Jumal kõneleb ühel ja teisel viisil, aga seda ei märgata.» (Ii 33:13) Jumal kõnetab inimest nii teda karistades (ja kannatamagi pannes) kui talle armu heites – ikka selleks, et «tema hinge hauast tagasi tuua ja valgustada teda elu valgusega» (Ii 33:30).

«Jumal ei tee ülekohtu ja Kõigevägevam ei vääna õigust,» kinnitab Eliihu (Ii 34:12), kõigil Tema tegudel on põhjus ning ilma Temata ei oleks midagi ega püsiks miski: «Kui Ta iseenesesse tõmbuks, oma Vaimu ja hingeõhu tagasi võtaks, siis heidaks kõik liha üheskoos hinge ja inimene saaks jälle põrmuks.» (Ii 34:14j) Seepärast on ülekohtune igatüki, kes teeb Jumalale etteheiteid, ning Tema tegude õigsus ei sõltu sellest, mida inimesed nendest arvavad.

⁵ Veidi parafraaseerides võib lause lõpu tõlkida ka: «...olgu nad kuitahes targad».

⁶ Buuslased on ilmselt Aabrami vennapoja Buusi (1Ms 22:21) järeltulijad, kuid nimi Buus tuleneb verbist בּוּחַ – «põlgama», «häbistama» – ning tähendab kas «põlgus» või «põlatu».

⁷ Nimi אֱלִיהוּ tähendab «Ta on mu Jumal» või «[see kelle] Jumal Ta on».

⁸ Nimi בְּרַכְאֵל tähendab «Jumal õnnistab» või «Jumala õnnistatu».

Eliihu toob teravalt esile Jumala sõltumatuse mitte ainult inimeste arvamusest, vaid nende tegudestki: isegi inimese patud ei tee midagi Jumalale, küll aga inimesele, nii patustajale endale kui teistele tema ümber (vrd Ii 35:6–8). Siiski ei ole Jumal ükskõikne ei patuse ega õige suhtes, Ta karistab ülekohtust ja annab õiguse viletsaile (vrd Ii 36:6).

Jumal on suur ja mõistetamatu, Tema käes on kogu Ta loodu, ka üksikinimeste ja tervete rahvaste saatus, kusjuures Tema haaramatus inimõistusele väljendub muuhulgas ka selles, et Ta hoolitseb ühtlasi nii heade kui kurjade eest. Eliihu sõnad: «Sest Ta tõmbab veepiisad üles: need nõrguvad tema udust vihmaks, mida pilved kallavad ja tilgutavad paljude inimeste peale.» (Ii 36:27j) väljendavad ilmselt sama mõtet, mida Jeesuse poolt Mäejutluses öeldu: «Tema laseb ju oma päikest tõusta kurjade ja heade üle ning vihma sadada õigete ja ülekohtuste peale!» (Mt 5:45)

Iseäranis suured ja võimsad, isegi hirmuäratavad loodusnähtused nagu välk ja müristamine ilmutavad inimestele midagi Jumala olemusest ning positsioneerivad inimese Jumala ees: «Sellepärast väriseb minugi süda ja hüppab paigast. Kuulge, kuulge Tema hääle müriinat ja kõminat, mis tuleb Ta suust!» (Ii 37:1j) Jumal kuhjab kokku marupilved ning laseb sadada vihma maa peale, Tema toob nii külma kui sooja, kasutades loodusjõude kas vitsana või selleks, et hellitada (vrd Ii 37:12j).

Inimene... temal ei jää üle muud kui Jumala suurust imetleda ning tunnistada, et sama vähe, nagu ta «laotab koos Jumalaga pilvekatet» (vrd Ii 37:18), võib ta kiidelda ka Jumala mõistmisega. Tõsiasi on, et «pimeduse tõttu ei saa me millestki aru» (Ii 37:19).

Sellele tõdemusele järgneb nüüd Ii 37:21–24, mille sõnumi võib võtta kokku järgmiselt: inimesele ei ole antud mõista Jumala olemust; isegi Tema võrratu hiilgus, Tema kartustäratav aupaiste on meie jaoks kui pilvedesse või tolmukeerisesse mähitud päike⁹ – või, kui veidi teistsugust võrdpilti kasutada, mõelgem, mis juhtub inimese silmadega kui ta üritab otse Päikesesse vaadata. Ometi annab Jumal ennast inimestele tunda – kui ja millal Ta seda tahab. Tema tuul käib üle pilvise taeva ja teeb selle puhtaks – Tema Vaim puhub selgeks ka inimese pilgu ja mõistuse kogu nende tumestatuses.

Samal ajal on oluline meeles pidada, et Jumala olemus ei sõltu meie mõistmisest. Nagu ka Jumala õigus ja õiglus ei sõltu karvavõrdki sellest, kas ja kuidas me sellest aru saame ja seda hindame. Küll aga sõltume meie ise absoluutselt kõiges Temast ja sellest, mida Tema meist arvab – ning taas (ja sellega on vist kõige raskem leppida), mitte karvavõrdki sellest, mida me endast ise arvame: sest «Tema ei vaata kedagi, kes on enese meelest tark» (Ii 37:24).

---

⁹ Kas pole siinkohal paradoksaalne seegi, et mis siis ikkagi on üks pilv või tolmukeeris Päikesega võrreldes...

Kuigi oleks ilmselge liialdus pidada Eliihut (ja tegelikult kogu Iiobi raamatut) apofaatilise teoloogia näidiseks, on teatav ühisosa siiski olemas – justnimelt tõdemuses, et inimene, kes peab ennast piisavalt targaks, et tunda Jumalat (mitte lihtsalt *teada* Jumala olemasolust, vaid Teda tõepoolest *tunda*) ei demonstreeri sellega mitte oma arukust, vaid vastupidi, rumalust. Samamoodi, nagu inimene, kes peab ennast [Jumala ees] õigeks, osutub just seeläbi läbinisti kõlbmatuks.

Iiobi raamatu ja Eliihu kõne keskmes on – Jumala inimõistusele haaramatut suurust ja seletamatut teistsugusust lähtepunktiks võttes – sõnum, et esiteks on Jumala tegutsemine alati õige ja põhjendatud, isegi kui inimene sellest aru ei saa, ning teiseks ei pea mitte Jumal inimesele, vaid inimene Jumalale kõigest aru andma.

Samal ajal esindab Iiobi raamat jumalatunnetuse küsimuses sedasama joont, mida väljendab näiteks apostel Paulus: «See, mida teatakse Jumalast, on nende keskel avalik, Jumal on seda neile avaldanud. Tema nähtamatu olemus, tema jäädav vägi ja jumalikkus on ju maailma loomisest peale nähtav, kui mõeldakse tema tehtule, nii et nad ei saa endid vabandada.» (Rm 1:19)¹⁰

Kuigi Jumalat täielikult tunda ei saa inimesele viimselt kuidagi võimalik olla, täiustab loomulikku jumalatunnetust üleloomulik – ning Kolmainupüha kontekstis on kohane rõhutada, et selle alla kuulub ka teadmine Pühimast Kolmainsusest. Inimene võib loodust vaadeldes ja oma mõistust kasutades jõuda äratundmisele Jumala (kui Looja, kõrgema jõu) olemasolust, ent mitte iialgi usule Kolmainsusse ega Kristuses teostunud Jumala eneseilmutusse ja lunastusse.

Õpetus Pühimast Kolmainsusest kuulub niisiis jumaliku eneseilmutuse valdkonda ning on haaratav üksnes kristliku usu läbi. Seda silmas pidades tuleb läheneda ka jutlusetekstile, pühendades põhitähelepanu mitte Jumala olemasolu «tõestamisele» ega neile Tema omadustele, mis on kättesaadavad ka loomuliku jumalatunnetuse varal, vaid sellele, mida ilmutab ja tunnistab spetsiifiliselt kristlik usk: sellele, et seesama Kolmainus Jumal, kes on kõige Looja ja Isa, on Pojas inimeseks saades ennast meie eest andnud ja lunastanud ning elustab, hoiab ja pühitseb meid oma Püha Vaimu väes.

Meie pilk Jumalale on kui valguse otsimine pilkaselt pimedas pilves – Tema eneseilmutus Kristuses, millest saame osa usus, mille Ta meisse oma Püha Vaimu läbi valab, on kui tuul, mis taeva pilvedest puhtaks pühib. Meie näeme parimal puhul vaid kauget kuma – Tema aga on teinud meile avalikuks tõelise valguse ja elu, mida «oleme oma silmaga näinud, mida me oleme vaadelnud ja mida meie käed on katsunud» (1Jh 1:1). Meie Temani ei jõua – aga Tema on jõudnud meieni, et jääda meiega igavesti.

---

¹⁰ Vrd li 12:7–10: Aga küsi ometi loomadelt, et need õpetaksid sind, ja taeva lindudelt, et need annaksid sulle teada, või kõnele maale, et ta teeks sind targaks, ja et mere kalad jutustaksid sulle! Kes neist kõigist ei tea, et seda on teinud Issanda käsi, kelle käes on kõigi elavate hing ja iga lihase inimese vaim.

Jutluseks

Kolmainupüha on üks uuematest kirikupühadest, mida esimesel kristlikul aastatuhandel sellisel kujul ei tuntud ega tähistatud. Küll on hiljemalt 6. sajandist teada Kolmainsusele pühendatud liturgilisi palveid, sealhulgas armulauaprefatsioon. Paavst Alexander II (1061–1073) keeldus spetsiaalse Pühimale Kolmainsusele pühendatud püha kehtestamisest, kuid tema ametijärglase Gregorius VII ajast (1073–1085) on andmeid, et mõnel pool siiski juba tähistati Nelipühale järgnevat pühapäeva vastavate liturgiliste tekstidega (tõsi, mõnes teises kohas oli selleks hoopis kirikuaasta viimane pühapäev). Alles aastal 1334 kehtestas paavst Johannes XXII Nelipühale järgneval pühapäeval tähistatava Kolmainupüha kohustuslikuna kogu läänekirikus.

Kolmainupüha traditsiooniline algussalm on järgmine: «Kiidetud olgu püha Kolmsus ja jagamatu Ühtsus¹¹: tänagem¹² Teda, sest Ta on osutanud meile oma halastust.» Sellele järgneb Ps 8:2: «Issand, meie Jumal¹³, kui auline on Sinu nimi kogu maailmas!»

Kolmainupüha traditsiooniline Epistel (Rm 11:33–36), mida EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi loetakse esimesel lugemisaastal, ülistab Jumala rikkuse ja tarkuse ja tunnetuse uurimatut sügavust, mis – apostli poolt vahetult eelnevalt öeldut silmas pidades – on saanud kõige imelisemalt ja ilmsemalt avalikuks selles, et «Jumal on kõik inimesed kinni pannud sõnakuulmatuse alla, et kõikide peale halastada» (Rm 11:32).

Traditsiooniliseks Evangeeliumiks (Mt 28:[16–17]18–20), mida Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi loetakse kolmandal lugemisaastal, on Jeesuse lahkumissõnad omadele taevaminemisel, mil Ta andis jüngritele suure misjonikäsu ning töötuse olla alati nendega kuni ajastu lõpuni.

EELK lugemiskava 2. lugemisaastal on Epistlik (Ef 4:1–6) apostel Pauluse manitsussõnad hoida usuühtsust ning Evangeeliumiks (Jh 15:1–10) Jeesuse mõistukõne endast kui tõelisest viinapuust ja jüngritest kui selle okstest.

Nimetatud Epistlit ja Evangeeliumi on üsna keeruline seostada Vana Testamendi lugemisega. Üheks võimalikuks seoseks võiks olla meie täielik sõltuvus Jumalast: nagu oksad viinapuust (Evangeelium) ja nagu need, kelle ainus tõeline lootus on meid kutsunud ja lunastanud ning nii endaga kui omavahel ühendav Issand (Epistel) oma mõistetamatus suuruses ja halastuses (Vana Testament).

---

¹¹ *Sancta Trinitas atque indivisa Unitas.*

¹² Või «tunnistagem» – ladina keeles *confitebimur.*

¹³ Tsiteeritud 1997. aasta eestikeelse piibliväljaande järgi; originaalis on siin יהוה אֱלֹהֵינוּ – «JHWH, meie Issand».

Jutluse võib üles ehitada näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jumal, kelle olemasolust tunnistas kogu Tema loodu, on meile ühtaegu kättesaadav (loomuliku jumalatunnetuse abil) kui kättesaamatu (oma tõelise olemuse poolest).
2. Kuigi Jumal on «kaugel ja kättesaamatu», ei ole Ta kaugel ega väljaspool meie kogemust, kuna Ta on kõige toimuva taga, kõige Looja ja Hoidja ning viimselt meie ainus tõeline lootus ja eluallikas.
3. Oma «kauguses ja kättesaamatuses» – meie piiratust silmas pidades – on Jumal saanud meile lähedaseks ja kättesaadavaks, lausa käega katsutavaks (vrd 1Jh 1:1) oma eneseilmutuses, mis ei seisne mitte ainult kuulutatud ja kuuldu sõnas, vaid lihaks saanud Sõnas. Jumal ilmutab ennast Pühima Kolmainsusena, kelle teine isik – igavese Isa igavene Poeg – on saanud ajas inimeseks, et ennast meie eest andes meid lunastada ja Jumalaga lepitada. Ning et meid ühendada – mitte ainult endaga, vaid Tema Vaimu läbi uuesti sündinuina ühe ihu ja ühe vaimuna ka isekeskis.